

26.1.2015

Dnro 3885/4/14

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jussi Pajujoja

Esittelijä: Tarkastaja Peter Fagerholm

RIKOSILMOITUKSEN TÄYDENTÄMINEN JA ESITUTKINNAN PÄÄTÖS

1

KANTELU

Kantelija arvosteli 13.9. (2 kpl) ja 17.9.2014 saapuneissa kirjeissään tutkinnanjohtajan päätöstä olla aloittamatta esitutkintaa asiassa - - -. Lisäksi hän arvosteli sitä, ettei kaikkia hänen mainitsemiaan rikosnimikkeitä ollut kirjattu rikosilmoitukseen.

- - -

2.1

Tapahtumat

Rikosilmoituksen mukaan kantelija oli alivuokralaisena vuokrannut huoneen mm. omaisuutensa säilyttämistä varten. Päävuokralaisen epäiltiin murtautuneen kantelijan vuokraamaan huoneeseen ja vieneen/siirtäneen sieltä kantelijan omaisuutta. Kantelija oli laaditun tutkintailmoituksen perusteella kertonut irtisanoneensa huoneen alivuokrasopimuksen, mutta hän oli ollut siinä uskossa, että hän saisi edelleen säilyttää tavaroitaan huoneessa. Päävuokralainen oli taas kertonut kantelijan jättäneen vuokran maksamatta, joten hän oli siirtänyt osan kantelijan omaisuudesta pihalle ja vienyt 140 euron edestä tyhjiä pulloja ja tölkkejä kauppaan. Poliisipartio laati 21.8.2014 tapahtuneesta rikosilmoituksen hallinnan loukkauksesta.

Tutkinnanjohtaja teki 13.9.2014 päätöksen, ettei asiassa ole tapahtunut rikosta. Hän perusteli päätöksensä sillä, että kyse on siviilioikeudellisesta riita-asiasta. Hän totesi päätöksessään, että päävuokralainen oli oikeutettu ottamaan lukittu huone haltuunsa ja suorittamaan siellä siistimistöimenpiteitä.

Tutkinnanjohtaja viittaa päätöksessään käymäänsä puhelinkeskusteluun kantelijan kanssa. Sen mukaan kantelija oli kertonut sopineensa tavaroiden säilytyksestä päävuokralaisen kanssa. Tutkinnanjohtaja toteaa päätöksessään kantelijan maininneen myös päävuokralaisen uhkailuista. Hän oli lisäksi kertonut tutkinnanjohtajalle pyytäneensä poliisia kirjaamaan ilmoituksen ainakin murrosta, vahingonteosta ja laittomasta uhkauksesta. Tutkinnanjohtaja toteaa päätöksessään, että ilmoitus oli kirjattu pelkästään rikosnimikkeellä hallinnan loukkaus. Lisäksi hänen päätöksessään on maininta siitä, että kantelija pyysi poliisia selvittämään, oliko hänen tietokoneellaan käyty luvatta.

3.1

Lähtökohdat

Esitutkintalain 3 luvun 1 §:n mukaan kun esitutkintaviranomaiselle ilmoitetaan rikos tai tapahtuma, jota ilmoittaja epäilee rikokseksi, esitutkintaviranomaisen on viipymättä kirjattava ilmoitus. Jos ilmoitus on epäselvä tai puutteellinen, ilmoituksen tekijää on tarvittaessa kehoitettava täsmentämään tai täydentämään sitä.

Hallituksen esityksessä (222/2010 vp. s 175) todetaan, että rikoksesta tehdyn ilmoituksen kirjaamisvelvollisuus ei riipu siitä, millä tavalla (esimerkiksi käynti poliisilaitoksella tai internetin kautta tapahtuva ilmoittaminen) ilmoitus on tehty. Myös puutteellinen ilmoitus on kirjattava. Rikoksesta tehdyn ilmoituksen kirjaamisen kannalta riittävää on, että ilmoittaja epäilee ilmoittamansa tapahtumaa rikokseksi.

Esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan poliisin on toimitettava esitutkinta, kun sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muutoin on syytä epäillä, että rikos on tehty. Toisaalta, jos jostain tapahtumasta saatavissa olevien tietojen perusteella ei ole syytä epäillä rikosta, ei esitutkintaa saa toimittaa. Uuden esitutkintalain säännös vastaa sisällöllisesti aiemmin voimassa olleen esitutkintalain 2 §:ää, jota koskevan lain esitöissä (HE 14/1985 s. 16) syytä epäillä -kynnystä on kuvattu siten, että rikosta on syytä epäillä, kun asioita huolellisesti harkitseva ihminen havaintojensa perusteella päätyy tällaiseen tulokseen. Esitutkinnan tarkoituksena on nimenomaan rikosten tutkiminen eikä mahdollisten muiden oikeudellisten erimielisyyksien selvittäminen. Pelkkä väite rikoksen tapahtumisesta ei vielä ylitä esitutkintakynnystä.

Lain käyttämä sanamuoto jättää esitutkinnan toimittamisesta päättävälle viranomaiselle jossain määrin harkintavaltaa. Esitutkinnan toimittamistarvetta arvioitaessa on otettava huomioon kaikki mahdolliset kyseeseen tulevat rikokset. Poliisin tehtävänä on selvittää, vastaako ilmoituksessa esitetty teonkuvaus todellista tapahtumien kulkua. Jos on riidatonta, että tosiseikat eivät täytä minkään rikoksen tunnusmerkistöä, ei asia anna aiheutta esitutkintaan. Esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 1 momentissa tarkoitettu rikosepäily liittyy tosiseikkoihin eikä teon oikeudelliseen arviointiin.

Tutkintapyynnön perusteella asiaa harkitessaan esitutkintaviranomaisen tulisi arvioida mahdollisten rikosten tunnusmerkistöjen soveltuvuutta tilanteeseen tai tapahtumiin, joihin ilmoittaja tai asianomistaja on tutkintapyynnössään viitannut. Mikäli päätetään, ettei esitutkintaa aloiteta, tämä ratkaisu tulee perustella. Ratkaisujen perusteluilla on monia tehtäviä. Esitutkintapäätösten osalta keskeisenä voidaan pitää asianosaisten tarvetta saada tietää, miksi esitutkintaa ei toimiteta tai miksi se on lopetettu. Päätöksellä on merkitystä myös siitä näkökulmasta, onko asianomistajalla tarkoituksenmukaista käyttää hänelle kuuluvaa itsenäistä syyteoikeutta. Päätöksen perustelut mahdollistavat lisäksi ratkaisujen kontrolloitavuuden. Niillä on merkitystä myös ratkaisijan oman itsekontrollin kannalta, sillä ratkaisija joutuu perusteluja kirjoittaessaan pohtimaan päätöksensä oikeudellista kestävyyttä. Perusteluilla on merkitystä myös viranomaisen toimintaa kohtaan tunnettavan luottamuksen kannalta.

3.2

Kannanotto

3.2.1

Ilmoituksen kirjaaminen

Tapahtumia 21.8.2014 selvittämässä olleet vanhemmat konstaapelit kertovat, ettei kantelija heidän ymmärryksensä mukaan tapahtumapaikalla vaatinut rikosilmoituksen kirjaamista laittomasta uhkauksesta. Heidän käsityksensä mukaan kantelija vaati ilmoituksen kirjaamista lähinnä omaisuuteen kohdistuvasta rikoksesta, josta poliisipartio asianmukaisesti laatikin ilmoituksen.

Oikeusasiamiehen on toimivaltansa puitteissa mahdollista puuttua viranomaisten menettelyyn vain, jos käytettävissä oleva aineisto osoittaa menettelyn virheelliseksi. Totean, ettei ole riittävää näyttöä siitä, jonka perusteella poliisipartion toiminta antaisi minulle aihetta arvostelulle.

3.2.2

Ilmoituksen täydentäminen ja esitutkinnan päätös

Käytettävissäni olevan aineiston perusteella totean, että kantelija oli sekä puhelimitse että sähköpostitse ollut yhteydessä tutkinnanjohtajaan ennen tämän 13.9.2014 asiassa tekemää päätöstä. Kantelija oli 12.9.2014 lähettänyt tutkinnanjohtajalle sähköpostin, missä hän muun muassa väitti havainneensa poliisipartion lähdön jälkeen vuokraamastaan huoneesta hävinneen noin 750 euroa (4500 mk) maksaneen kameran. Sähköpostissaan hän myös huomautti poliisia siitä, että hänen rikosilmoituksestaan puuttuivat rikosnimikkeet kuten laitton uhkaus, vahingonteko ja omankädenoikeus. Hän vaati, että poliisi suorittaa myös takavarikon, jotta hän saisi muun muassa yritystoimintansa kannalta tärkeän omaisuuden takaisin. Kuten edellä kohdassa 2.1 ilmeni, myös puhelinkeskustelussa 13.9.2014 tutkinnanjohtajan kanssa kantelija mainitsi rikosilmoituksensa kirjaamisen puutteista sekä päävuokralaisen uhkailuista.

Tutkinnanjohtaja on selvityksessään kertonut ottaneensa päätöksessään kantaa vain tutkintailmoituksessa kirjattuun rikosnimikkeeseen eli hallinnan loukkaukseen.

Tutkinnanjohtaja on päätöksessään viitannut asiassa olevan kyse siviilioikeudellisesta riita-asiasta. Mitä tulee osapuolten väliseen alivuokrasopimukseen, tutkinnanjohtaja on perustellusti voinut päätyä tällaiseen lopputulokseen. Kuten hän päätöksessään toteaa, poliisilla ei ole toimivaltaa tutkia mahdollisia riita-asioita.

Tutkinnanjohtaja on päätöksessään myös todennut, että päävuokralainen on ollut oikeutettu tyhjentämään kantelijan vuokraaman huoneen. Rikoslaisissa säädetään omankädenoikeudesta seuraavasti: *joka oikeutensa puolustamiseksi tai toteuttamiseksi omin valloin ryhtyy toimeen, jota hän ei saa tehdä ilman viranomaisen myötävaikutusta, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, omankädenoikeudesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi*. Ottaen huomioon, että kyse on ollut tutkinnanjohtajan arvion mukaan siviilioikeudellisesta riita-asiasta, eikä asiassa ole muutoinkaan suoritettu esitutkintaa tapahtumien selvittämiseksi, ei tutkinnanjohtaja mielestäni ole päätöksestään ilmenevillä perusteilla voinut oikeudellisesti kestävällä tavalla päätyä lopputulokseen, että päävuokralaisella oli oikeus tyhjentää huone ja viedä sieltä kantelijan omaisuutta ja realisoida sitä. Päätöstä tehdessään tutkinnanjohtajan olisi käsitykseni mukaan tullut ottaa huomioon muun muassa se, että mahdollisen häädön toimittaa ulosottoviranomainen. Tältä osin tutkinnanjohtajan päätös ei näkemysni mukaan ole perusteltu oikeudellisesti kestävällä tavalla.

Totean tutkinnanjohtajan esitutkinnan päätöksen olevan muutoinkin puutteellinen. Ottaen huomioon kantelijan myöhemmin sähköpostitse ja puhelimitse ilmoittamia tapahtumat ja rikosnimikkeet, tutkinnanjohtajan olisi näkemykseni mukaan tullut ennen ratkaisuaan huolehtia siitä, että poliisipartion laatima rikosilmoitusta täydennetään. Tutkinnanjohtajan olisi päätöksessään tullut ottaa kantaa myös näihin kantelijan mainitsemiin uusiin tapahtumiin ja rikosnimikkeisiin eli siihen, oliko näiden osalta syytä epäillä rikosta vai ei. Katson tältä osin tutkinnanjohtajan menetellen vastoin esitutkintalain säännöksiä, kun hän ei huolehtinut rikosilmoituksen täydentämisestä/kirjaamisesta kantelijan pyynnöstä. Lisäksi arvosteluni kohdistuu siihen, ettei tutkinnanjohtaja päätöksessään ottanut kantaa kaikkiin kantelijan mainitsemiin rikoksiin. Jos tutkinnanjohtaja piti kantelijan yhteydenoton tietoja epäselvinä, hänen olisi tullut pyytää kantelijalta täsmennystä.

- - - poliisilaitos on ilmoittanut esille nousseiden seikkojen johdosta määränneensä kantelijan toimitettavaksi esitutkinnan. Tästä syystä pidän riittävänä toimenpiteenä kiinnittää vastaisen varalle tutkinnanjohtajan huomiota edellä lausumaani.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.2.2 esittämäni käsityksen tutkinnanjohtajan menettelyn virheellisyydestä rikosilmoituksen täydentämisessä ja hänen päätöksensä puutteista hänen tietoonsa. Lisäksi kiinnitän hänen huomiotaan päätöksen perustelujen merkitykseen. Tässä tarkoituksessa lähetän hänelle jäljennöksen tästä päätöksestäni.